

Aan : Vaste commissie voor Financiën
Per mail : cie.fin@tweedekamer.nl
Datum : 10 februari 2015
Betreft : Reactie op brief minister 26 januari 2015 'Stand van zaken centrale Wft-examinering' (FM/2015/73M)
Contactpersoon : mw. mr. J.C. Rosenbrand / c.rosenbrand@ovfd.nl

Geachte leden van de Commissie Financiën,

Onze bedrijfstak heeft het afgelopen jaar ervaring opgedaan met het nieuwe vakbekwaamheidsstelsel voor financieel dienstverleners. Belangrijke ervaring is opgedaan met examinering op basis van vragen die afkomstig zijn vanuit de centrale examenbank.

Aangezien lage slagingspercentages twijfel zaaiden over de kwaliteit en betrouwbaarheid van initiële- en PEplus examens gebaseerd op examinering via de centrale examenbank, hebben de gezamenlijke brancheorganisaties vanaf 10-06-2014 de website www.wftexamenloket.nl gelanceerd.

Wij hebben via dit Wft Examenloket inmiddels 938¹ reacties ontvangen van mensen die het afgelopen jaar een initieel- of PEplus examen hebben afgelegd. Deze reacties hebben wij geanalyseerd en de resultaten baren ons grote zorgen.

Centrale Wft-examinering heeft daarom terecht de aandacht van de Tweede Kamer. In dit kader heeft de minister van Financiën op 26 januari 2015 de Kamer opnieuw geïnformeerd².

De minister geeft in zijn brief aan dat naar zijn beste inzicht de kwaliteit van de examens en aanverwante dienstverlening adequaat is. Wij zijn dat absoluut niet met hem eens en wij zullen dat aan de hand van de ervaringen die kandidaten hebben ingevuld op het Wft Examenloket onderstaand aantonen en nader toelichten. De cijfermatige uitkomsten uit het Wft Examenloket vindt u overigens in bijlage 2.

In bijlage 2 onder deze brief vindt u een aantal vragen, waarvan wij graag zouden zien dat de minister deze beantwoordt via een Algemeen- of een Schriftelijk Overleg.

1. Slagingspercentages

De minister geeft aan dat tot en met december de volgende aantallen examens zijn afgelegd:

- 22.056 PEplus examens
- 38.291 initiële Wft-examens

In totaal zijn inmiddels 60.347 examens afgelegd, inclusief herexamens. Het gaat dus om de cijfers inclusief herkansingen, en – uitgaande van een gemiddeld slagingspercentage

¹ Stand van zaken d.d. 06-02-2015

² Brief minister 26 januari 2015 Stand van zaken centrale Wft-examinering / FM/2015/73M

van 50% - is wellicht dus feitelijk nog maar de helft van deze examens afgelegd én behaald. Hierbij is dan nog geen rekening gehouden met het feit dat veel kandidaten meer dan twee keer zijn gezakt voor examens. Het is dus goed mogelijk dat van de 240.000 tot 300.000 examens die voor 1 januari 2016 moeten worden afgelegd én behaald, nog maar 30.000 of zelfs minder examens inmiddels ook daadwerkelijk zijn behaald. Wij vragen ons af of de minister hierover meer duidelijkheid kan geven.

De totale slagingspercentages stijgen mondjesmaat, maar dit beeld zien we niet terug in de slagingspercentages per module. De slagingspercentages blijven onverminderd reden tot grote zorg zijn, hetgeen nog wordt versterkt doordat de tijd voor de kandidaten steeds krappere wordt. Inzoomend op de situatie per module, merken we het volgende op:

- De slagingspercentages fluctueren sterk per maand, zoals:
 - schade particulier PEplus in mei 100%, in september 42,9% en in december zelfs nog maar 35,8%
 - PEplus vermogen in april 60%, in september 21,8% en in december 13,9%;
 - het slagingspercentage van de module PEplus Schade Zakelijk is de laatste maand ook gedaald ten opzichte van twee eerdere maanden;
 - in december waren de slagingspercentages PEplus voor 4 van de 9 modules lager dan die in november en oktober.
- Het is uitermate verontrustend dat de slagingspercentages voor de initiële examens voor 7 van de 9 beroepskwalificaties ruim onder de 50% liggen (bijvoorbeeld Wft Vermogen 18,3% en Wft Schade Zakelijk 19,4%);
- Het is nog verontrustender dat de totale slagingspercentages voor de PEplus-examens, dus voor mensen die al in de praktijk werken én al een diploma hebben, voor 4 van de 9 beroepskwalificaties ruim onder de 50% liggen en de overige 5 modules – op de basis module na – ook onder de 70% blijven.

Kortom, we constateren dat er na één jaar nog steeds, grote en voortdurend wisselende verschillen zijn tussen de afzonderlijke examens per module. Feit is dat de meeste modules ronduit slechte slagingspercentages hebben. In onze brief van 12 november merkten wij op dat een gemiddeld slagingspercentage van 62,2% voor adviseurs, die al in het bezit zijn van een diploma en ook al jarenlang PE hebben gevolgd, absurd laag is. Dit slagingspercentage is nu zelfs gedaald tot 60,8%.

2. Invloed herkansingen

De minister concludeert dat de herkansingen een minimale invloed hebben op de slagingspercentages. Voor PEplus is dit met 62% inclusief herkansingen en 60,8% exclusief herkansingen het geval. De minister noemt dit een minimale invloed, maar dit effect zal ongetwijfeld groter worden naarmate het aantal herkansingen stijgt. Het is naar onze mening ook een gevolg van het feit dat steeds meer vragen uit de Examenbank bekend raken. De gegevens die de minister in zijn brief geeft, zijn te summier om een echte conclusie te trekken. De slagingspercentages zouden daartoe nader moeten gespecificeerd dus per module met- en zonder herkansingen.

Het beeld bij de initiële examens wijkt met 52,4% inclusief- en 55,2% exclusief ook af. Wij kunnen dit aan de hand van de summier gegevens niet verklaren. Wellicht is het aantal herkansingen hier veel lager, haken mensen af etc. Ook hiervoor geldt dat je om een beter en duidelijker beeld te verkrijgen de slagingspercentages moet filteren, in die zin dat de percentages worden onderscheiden per module zowel zonder- als met herexamens. Pas op dat moment wordt duidelijk wat de exacte invloed van de herkansingen is.

3. Kwaliteit Centrale Examinering

De minister heeft de keuze voor verplichte PE-examinering via de Examenbank gemaakt

omdat het in het oude systeem volgens hem onvoldoende mogelijk was om de kwaliteit van de PE te borgen en adequaat toezicht te houden. Door middel van de centrale examenbank zou een uniform examenniveau worden gegarandeerd en zou het niet langer mogelijk zijn (neerwaarts) te concurreren op de kwaliteit van een examen of programma. Een centrale examenbank zou volgens de minister kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de examens omdat er een groter variëteit aan vragen beschikbaar is en vragen minder voorspelbaar zijn. De examenbank zou garanderen dat de PEplus-examens van een voldoende hoog en gelijkwaardig niveau zijn. Volgens de minister zou een lage kwaliteit van de examens niet meer mogelijk zijn. Het grote voordeel van de examenbank zou zijn dat een uniforme permanente kwaliteit wordt neergezet.

In de examenbank zitten circa 1.300 toetsvragen verdeeld over de negen modules. Deze zien zowel op de initiële examens als op de examens voor PEplus. In de periode juni 2014 tot en met december 2016 groeit de omvang van de examenbank stapsgewijs tot circa 6.000 items. Eind 2015 zal de examenbank aangevuld zijn tot 4.100 toetsvragen. Op dit moment is de variëteit in het aantal vragen dus ook niet zo groot. Kandidaten worden tijdens herkansingen ook regelmatig met dezelfde vragen geconfronteerd als in een eerder examen.

De kritiek op zowel de techniek als de inhoud - dus de vragen - uit de Centrale Examenbank is groot, waardoor deze wijze van examineren op dit moment absoluut niet garant staat voor examinering op het door de minister voorgestane en bepleitte niveau.

3a. Technische problemen Examenbank

Uit het Wft examenloket komt naar voren dat 30% kandidaten de kwaliteit van de technische werking van de examinering (kwaliteit software) matig tot (zeer) slecht vindt en 10% redelijk. Van de kandidaten vindt 60% de technische kwaliteit goed.

Het feit echter dat 30% van mening is dat de technische werking matig tot (zeer) slecht was, geeft aan dat er toch heel veel technische problemen zijn. Daarentegen noemen ook veel kandidaten de technische werking goed. Het tegenstrijdige in deze twee antwoorden komt waarschijnlijk voort uit het feit dat mensen die geen problemen ondervonden goed hebben geantwoord. Het feit echter dat 30% van mening is dat de technische werking (zeer) slecht was, geeft aan dat er toch heel veel technische problemen zijn.

De meest voorkomende klachten zijn computerproblemen, namelijk:

- het vastlopen van de computer;
- het niet kunnen openen van bijlagen;
- het uitvallen van de verbinding met DUO en slechte trage verbindingen;
- continue pop-ups op het scherm waardoor de vragen niet meer leesbaar waren;
- etc. etc.

Kandidaten geven aan dat ze vooraf op deze mogelijke problemen worden gewezen, dus het lijkt eerder een structureel probleem dan incidenteel. Gevolg is dat mensen tijdelijk moeten stoppen met het examen, inloggegevens opnieuw bij DUO moeten worden opgevraagd, DUO overbelast is etc. Kandidaten geven aan dat ze begonnen met het examen, waarna een storing plaatsvond en ze pas vier uur later dan gepland met een nieuw examen konden beginnen. Na de storing moesten ze een volledig nieuw examen maken, terwijl ze eerder al examenvragen voor de storing hadden gemaakt.

Daarnaast geven kandidaten aan dat ze door de technische problemen hun concentratie verloren. Iemand gaf aan dat hij drie examens had afgelegd en tweemaal storing had gehad.

Wij schrikken enorm van de technische problemen die worden gemeld. Het is onmogelijk om op die manier fatsoenlijk en zonder concentratieverlies examen te doen. Wij horen dan ook graag van de minister wat hij aan dit soort problemen wil doen. Wij vrezen dat de technische problemen mede voortvloeien uit het feit dat de Centrale Examenbank zowel voor wat betreft de inhoud als de techniek onder tijdsdruk is opgezet. Dit, terwijl het om een omvangrijk en uniek project ging. Eind 2013 liep de uitbestedingsprocedure nog terwijl de Examenbank begin 2014 in werking is getreden. Normaliter wordt een ICT-systeem na de ontwikkeling eerst uitgezet in een testomgeving voordat hij in productie wordt genomen. Gezien de hoeveelheid technische problemen vragen wij ons echter af of dit in casu is gebeurd. Het is onmogelijk om na te gaan in hoeverre dit soort technische problemen nadelige gevolgen heeft (gehad) op de slagingspercentages, maar het lijkt evident dat dit het geval is.

3b. Kwaliteit vragen op de verschillende onderdelen

Kandidaten worden in het examen getoetst op drie onderdelen, namelijk:

1. Kennis en begrip;
2. Professioneel gedrag;
3. Vaardigheden en competenties.

Kandidaten zakken overwegend op het onderdeel Vaardigheden en competenties. Wij hebben al eerder aangegeven dat dit onderdeel naar verhouding te zwaar telt in de beoordeling, mede gezien de zware cesuur. De minister erkent dat op vaardigheden en competenties inderdaad iets minder goed wordt gescoord dan op de andere onderdelen kennis en professioneel gedrag. Het gemiddeld behaald percentage van de punten bij PEplus examens is 61% voor vaardigheden en competenties ten opzichte van kennis en begrip 76% en professioneel gedrag 72%.

Ook hiervoor geldt dat het om gemiddelden van het totale aantal modules gaat, terwijl juist de scores en verschillen per module relevant zijn. Een gemiddelde van 61% zegt niets over de dramatisch lage slagingspercentages voor bijvoorbeeld PEplus Vermogen, terwijl het evident lijkt dat juist in die module heel slecht op Vaardigheden wordt gescoord. Uit het Wft Examenloket kwamen overigens andere cijfers, namelijk:

Kennis en begrip	: 75%
Professioneel Gedrag	: 70%
Vaardigheden en Competenties	: 58%

Uit het Wft Examenloket komt ook duidelijk naar voren dat op het onderdeel Vaardigheden en competenties de twijfels over de kwaliteit van de vraagstelling het grootst zijn. Het blijkt dat maar liefst 76% van de kandidaten ronduit negatief is over de wijze van toetsing van adviesvaardigheden, 10% vindt de toetsing matig en slechts 11% is positief. De belangrijkste klachten zijn dat de vragen niet praktijkgericht zijn en dat veel vragen op meerdere manieren kunnen worden uitgelegd. Het is natuurlijk heel vreemd dat juist de adviesvaardigheden, die je in de praktijk leert, nu worden geëxamineerd op een wijze waarin al deze praktijkmensen zich niet herkennen.

Een ander nieuw onderdeel in de examens is de toetsing van professioneel gedrag. Hierover is 53% ronduit negatief, 8% vindt de wijze van toetsing matig en 28% is positief. Ook hier is de belangrijkste klacht dat de vragen niet praktijkgericht zijn, vaak dubbelzinnig en onduidelijk.

Uit het Examenloket komt ook naar voren dat juist bij de vaardigheidsvragen oude kennis wordt getoetst. Het is dan toch heel vreemd dat bij een PE-examen dat over actualiteiten moet gaan, oude kennis wordt getoetst die ook nog eens naar verhouding extra zwaar wordt meegerekend omdat de oude kennis via de vaardigheidsvragen - die zwaarder meetellen - wordt getoetst. Oude lesstof wordt hierdoor mede bepalend voor

het wel of niet behalen van een PEplus-examen.

Voorbeelden die in dit kader genoemd worden, zijn:

- PEplus Pensioen, diverse rekenvragen waaronder het berekenen van een premievrij pensioen en het berekenen van een ouderdomspensioen
- PEplus Hypothecair krediet, het berekenen van een annuïteit
- Het berekenen van de stakingswinst
- PEplus Schade Zakelijk, het berekenen van een bedrijfsschade

Allemaal voorbeelden die al eerder tijdens het initiële examen zijn getoetst. Ook werden veel voorbeelden genoemd die tijdens de afgelopen PE periodes al aan bod zijn gekomen, zoals:

- PEplus Schade Zakelijk, werkgeversaansprakelijkheid (het Arena-en hangmat arrest)
- PEplus Schade, de Segway verzekering
- PEplus Vermogen, Fiscaal partnerschap
- PEplus Inkomen, heel veel vragen zijn genoemd zoals Vangnet AOV, Verzuimverzekering (conventioneel of stoploss), premie daarover berekenen ziekengeld, WGA etc. etc.
- PEplus Beleggen, ook vrij veel vragen over Beleggen

Bovenstaande laat zich nog het beste vertalen in onderstaand voorbeeld van de examenuitslag van een hypotheekadviseur die vijf keer is gezakt en pas de zesde keer is geslaagd voor het PEplus-examen hypothecair krediet. Helaas staat dit voorbeeld niet op zich, maar komt het veel vaker voor dat kandidaten diverse pogingen moeten doen om een beroepskwalificatie uiteindelijk te behalen.

	1^e poging	2^e poging	3^e poging	4^e poging	5^e poging	6^e poging
Kennis	100	71	71	42	71	71
Professioneel gedrag	100	100	100	100	100	71
Vaardigheden en competenties	38	50	63	68	63	72
Einduitslag	5	5	5	5	5	6

Evaluatie van deze cijfers op basis van de berekeningsmethodiek geeft aan dat de betreffende examenkandidaat tijdens de derde poging uitkwam op een totaal van 67,6%. Je bent pas geslaagd bij 68%. Echter, tijdens de laatste poging was kennis het slechtste onderdeel, terwijl dat tijdens de eerste poging 100% was. De berekening van het resultaat vindt dus steeds plaats op basis van de drie onderdelen per examen. Een goede oplossing zou naar onze mening zijn als het beste resultaat per onderdeel uit het totale aantal examens/herkansingen wordt meegenomen. Indien deze systematiek was gehanteerd, dan was deze examenkandidaat de 2e poging al geslaagd met 70%, want dan zou het resultaat zijn:

Kennis : 100 uit poging 1
 Professioneel gedrag : 100 uit beide pogingen
 Vaardigheden : 50 uit poging 2

Wij denken dat hier een goede, logische en volkomen terechte oplossing ligt om een daadwerkelijke stijging te krijgen in de slagingspercentages, die ook eerlijk is gebaseerd op de resultaten van de betreffende examenkandidaat.

Daarnaast dient uiteraard de kwaliteit van de vragen drastisch te worden verbeterd, alleen actualiteiten te worden geëxamineerd en dient de lesstof beter op het examen aan te sluiten.

3c. Kwaliteit Vraagstelling

Kandidaten zijn via het Wft Examenloket gevraagd hun mening te geven ten aanzien van de kwaliteit van de vraagstelling. Uit onze analyse van deze bevindingen blijkt dat er talloze signalen zijn dat de kwaliteit van de vraagstelling te wensen overlaat. Het aantal klachten is relatief groot. Klachten komen in de kern op het volgende neer:

- de vraagstelling is onduidelijk;
- in de vragen ontbreken essentiële gegevens om een vraag goed te kunnen beantwoorden;
- de bedoeling van een vraag is niet duidelijk;
- vragen sluiten niet of onvoldoende aan bij de adviespraktijk;
- de vragen zijn te lang, bevatten te veel informatie die via bijlagen geopend moeten worden. De vragen beslaan meer dan 1 pagina. Het examen is hierdoor meer een begrijpend lezen-oefening;
- er is onduidelijkheid t.a.v. de gevraagde antwoordmogelijkheden.

Op dit moment lijkt het erop dat kandidaten, die een pure examentraining volgen voorafgaand aan het examen, in het voordeel zijn ten opzichte van kandidaten die zich op andere wijze op het examen voorbereiden. Kandidaten worden op deze wijze uitsluitend getraind op de examenvragen en leren min of meer de trucjes om 'door de hoepel te springen'. Deze examentraining heeft dus niets met een verhoging van de kwaliteit van deskundigheid te maken.

3d. Dubbele toetsing door indeling modules

Het vakbekwaamheidsbouwwerk gaat uit van verschillende beroepskwalificaties, die uit diverse vakbekwaamheidsmodules worden opgebouwd. De module Basis komt daarbij in alle beroepskwalificaties terug. De module Vermogen komt terug in de beroepskwalificaties Hypothecair Krediet en Pensioen.

Uit het Examenloket komt naar voren dat men het heel vreemd vindt dat bij iedere beroepskwalificatie vragen worden gesteld over de Basismodule. In veel voorkomende gevallen krijgen kandidaten zelfs dezelfde vragen als tijdens een examen voor een andere beroepskwalificatie. Op zichzelf niet vreemd aangezien de Examenbank voor PEplus Basis slechts 39 vragen bevat. Logisch ook dat een groot deel van deze vragen 'al op straat ligt'. Het blijft daarbij ook een vreemde gang van zaken dat je dus bij de ene beroepskwalificatie kunt slagen voor Basis of Vermogen, terwijl je bij de andere beroepskwalificatie op dat onderdeel zakt.

Het CFD heeft de module Basis bij iedere beroepskwalificatie ingedeeld met de bedoeling om per beroepskwalificatie relevante Basisvragen te examineren. De module Vermogen maakt om die reden ook deel uit van zowel de beroepskwalificatie Pensioen als Hypothecair Krediet. Uit de analyse van het Wft Examenloket blijkt echter dat een dergelijk onderscheid niet wordt gemaakt. Kandidaten krijgen bij verschillende beroepskwalificaties dezelfde Basis- of Vermogensvragen. Vermogensvragen die bijvoorbeeld betrekking hebben op Hypothecair Krediet komen ook in het examen voor Pensioen of andersom.

3e. Tijd voor examens te kort

Veel kandidaten klagen verder over een te krappe tijd waarbinnen ze het examen moeten afleggen, omdat de casussituaties veel te lang zijn. Ook kun je op voorhand niet zien dat je later tijdens het examen nog lange cases krijgt, waardoor mensen in tijdnood komen. Het behoeft geen betoog dat de technische problemen zoals het niet kunnen

openen van de bijlagen en een trage verbinding dit probleem alleen nog maar groter maken.

Het CDFD heeft inmiddels aangegeven dat de tijdsduur voor het initiële examen Wft Vermogen vanaf 1 maart 2015 met 15 minuten wordt verlengd. De klachten beperken zich echter niet tot deze module.

4. Ontwikkeling opleidingen en examens

Een vast stramien ontbreekt voor de ontwikkeling van de opleidingen en examens. Concreet ontbreken beroepscompetentieprofielen, kwalificatiedossiers, een consistente competentietaal en eenduidige prestatie-indicatoren. Een flexibele inrichting van opleiding en examinering is met de huidige toetsingsystematiek niet mogelijk.

De minister schuift in zijn brief de verantwoordelijkheid in deze wel heel gemakkelijk van zich af. Hij geeft aan dat verschillende verantwoordelijkheden moeten worden onderscheiden en dat hijzelf 'uitsluitend' verantwoordelijk is voor het vaststellen van eind- en toetstermen. Hij erkent daarbij dat de eind- en toetstermen, zeker voor de nieuwe onderdelen 'Vaardigheden en competenties' een abstractere formulering kennen dan de eind- en toetstermen voor Kennis en begrip, maar de markt is dan plotseling zelf verantwoordelijk voor het ontwikkelen en aanbieden van daarbij passende opleidingen.

De minister geeft daarbij nog aan dat de opleidingsinstituten in het verleden de eind- en toetstermen wel zelf interpreteerden, maar gaat daarbij voorbij aan het feit dat:

- de PE toen geen examen betrof;
- de PE-vragen toen niet uit een externe Examenbank kwamen;
- de PE alleen uit een kennis onderdeel bestond en niet uit een onderdeel Vaardigheden en competenties, dat sowieso al lastig te examineren is via vragen uit een Examenbank.

Waarschijnlijk is dit ook de reden dat uit het Wft Examenloket naar voren komt dat de examenvragen niet aansluiten op de gevolgde studie/opleiding/lesmateriaal. Ook wordt aangegeven dat de inhoud van de vragen slecht aansluiten bij de diverse beroepskwalificaties. Vervolgens sluiten de vragen volgens de kandidaten ook niet aan bij de praktijk en wordt veelal via de vaardigheidsvragen ook nog eens oude kennis (zie onder 7) getoetst. Kortom, een veelheid van problemen die voor een deel zijn oorsprong vinden in de abstractere eind- en toetstermen en het feit dat een goed stramien ontbreekt.

Nu pas verklaart het CDFD zich bereid om hieraan een bijdrage te leveren in de vorm van een servicedocument met een nadere explicitering van de eind- en toetstermen. Feit is dat een dergelijk servicedocument voor de huidige periode van geen of weinig nut zal zijn. Eer dit document is ontwikkeld en verwerkt in de opleidingen is de huidige (PE) periode voorbij.

Feit is daarnaast ook dat de voorlopige eind- en toetstermen voor PEplus pas eind oktober 2013 zijn gepubliceerd, dat de nationale aanbesteding voor de vulling en het beheer van de Centrale Examenbank Wft pas in maart 2014 was afgerond, terwijl de eerste initiële examens vanaf februari 2014 plaatsvonden en voor PEplus vanaf maart 2014. Het CDFD gaf destijds aan dat 'met het oog op een zorgvuldige invoering de noodzakelijke voorbereidingen waren getroffen' zoals de ontwikkeling van examen-afnamesoftware en een basisset met examenvragen per Wft-module, zodat examinering via de centrale examenbank begin 2014 mogelijk was, maar gezien de ontwikkelingen vragen wij ons inmiddels af, of de invoering van de centrale examenbank niet overhaast heeft plaatsgevonden.

5. Cesuur

De brancheorganisaties vinden de gehanteerde een cesuur van 68% te hoog. De cesuur zal meer in lijn moeten worden gebracht met wat gebruikelijk is. De cesuur van 68% past bij een examen met antwoorden met maximaal 3-keuzevarianten en waarbij bezwaar en beroep kan worden aangetekend tegen foutieve vragen.

Een verlaging van de cesuur is volgens ons alleszins verdedigbaar. Bij de cesuur wordt ten onrechte geen rekening gehouden met het feit dat diverse vragen veel meer dan vier antwoordvarianties hebben, waardoor de raad- en gokkans vele malen kleiner is dan een cesuur van 55%. Daarnaast bepleit het feit, dat kandidaten tot 1 maart 2015 – mede gezien de technische storingen - te weinig tijd voor bepaalde examens hebben gehad, een aanpassing van de cesuur met terugwerkende kracht.

De minister geeft in zijn brief ongemotiveerd aan dat hij gedurende de overgangperiode voornemens is de examens, alsmede de normering gelijkwaardig te houden. Hij ziet geen reden om de cesuur bij te stellen. Wij vragen ons in deze af in hoeverre de minister bij zijn standpunt blijft, omdat een verlaging van de cesuur naar 55% met terugwerkende kracht praktische problemen op gaat leveren met examinandi, die dan al eerder geslaagd zouden zijn, maar inmiddels een of meer herkansingen hebben gedaan. Aangezien wij geen echte motivatie hebben gehad, blijven wij bij onze mening dat een cesuur van 68% te hoog is.

6. Toetsing oude kennis/vakbekwaamheid

In november 2013 heeft de minister aan de bedrijfstak toegezegd dat in *beginsele* enkel PE-actualiteiten die binnen een tijdsbestek van één jaar hebben plaatsgevonden getoetst zullen worden. Hiermee wordt voorkomen dat teveel 'oude' kennis wordt getoetst. De minister heeft deze versoepeling van het vakbekwaamheidsbouwwerk aan de markt voorgesteld als uitvoering van de Motie van de Tweede Kamerleden De Vries (VVD) en Koolmees (D66) (overleg markt)³. Overigens heeft de minister tijdens het wetgevingsoverleg in september 2013 gesteld: 'In het examen wordt geen oude stof getoetst. In het PE-examen worden uitsluitend actualiteiten en vaardigheden getoetst'⁴.

In de brief aan de TK van 30 juni 2014 stelt de minister vervolgens: "Relevante actualiteiten die niet binnen een tijdsbestek van één jaar vallen, kunnen worden getoetst indien deze nog van belang zijn op het moment van het afleggen van het PE-examen"⁵.

De minister geeft in zijn laatste brief tot onze verbazing aan dat 'alleen tijdens de overgangsregeling in de PEplus-examens naast vragen over PE-actualiteiten vragen worden gesteld gericht op de verschillen tussen het huidige en het oude vakbekwaamheidsbouwwerk. Dit verschil wordt in de vorm van praktijkcasussen getoetst. Deze casussen toetsen niet de bestaande kennis van de kandidaat, maar de wijze waarop de kandidaat met de kennis omgaat (de vaardigheden en competenties om te komen tot een passend advies)'. Wij hebben geen idee wat de minister hiermee bedoelt, het antwoord lijkt tegenstrijdig. Het verschil tussen het oude- en het nieuwe bouwwerk betreft immers toch alleen de PE-actualiteiten? Ook het CFD zegt op haar website hierover het volgende: 'Tussen 1 januari 2014 en 31 december 2015 worden er zogeheten PEplus-examens afgenomen. Een PEplus-examen toetst alleen relevante actualiteiten, vaardigheden en competenties. Kandidaten hoeven geen oude stof opnieuw te bestuderen of zaken opnieuw te doen; hun vakkennis is immers al eerder getoetst en met Wft-PE bijgehouden. Het behalen van het PEplus-examen laat zien dat de kennis en

³ Brief Tweede Kamer 21 november 2013, kenmerk FM/2013/1962 M.

⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 33 632, nr 15.

⁵ Brief Tweede Kamer 30 juni 2014, kenmerk FM/2014/1060 M

vaardigheden actueel zijn'. Hetgeen de minister vervolgens ook weer lijkt te zeggen als hij bovenstaande zin in zijn brief vervolgt met 'Bij de samenstelling van deze PE-actualiteiten voor het PEplus-examen is de markt uitvoerig betrokken'. De minister geeft naar onze mening in deze alinea een strijdig antwoord en lijkt te suggereren dat het wel mogelijk is dat oude kennis wordt geëxamineerd. Wij zouden daarom graag zien dat de minister zijn antwoord verduidelijkt en zijn woord gestand doet door geen vragen over oude kennis deel uit te laten maken van de PEplus-examens.

Voor alle duidelijkheid merken wij op dat wij ook geen bezwaar hebben tegen de vastgestelde actualiteiten. Wij hebben echter wel grote bezwaren dat uit het Wft Examenloket naar voren komt dat oude kennis wordt getoetst.

6a. Analyse Wft Examenloket

Uit onze analyse van de reacties in het Wft Examenloket blijkt het volgende:

38% is van mening dat heel veel oude kennis wordt getoetst

29% is van mening dat gedeeltelijk oude kennis wordt getoetst

27% is van mening dat (voornamelijk) actualiteiten werden getoetst

Volgens de overgrote meerderheid van de kandidaten gaan dus veel vragen over 'oude' kennis, waarbij oude kennis staat voor kennis die al tijdens een initieel examen is getoetst dan wel tijdens de afgelopen PE-periodes aan bod is gekomen. Men herkent de actualiteit gewoon niet in het examen.

De minister geeft in het verslag van een schriftelijk overleg aan dat een PEplus-examen alleen relevante actualiteiten, vaardigheden en competenties toetst. De toetsvragen komen uit de examendatabank en zien volgens de minister zowel op de initiële als op de examens voor PEplus. Het grootste deel van de vragen voor de PEplus-examens (met name vaardigheden en competenties) wordt momenteel ook gebruikt voor de initiële examens. De vragen zijn dus niet eenduidig te verdelen over de initiële respectievelijk PEplus-examens.

Hier zit volgens ons dan ook de kern van het probleem en dit verklaart wellicht waarom het merendeel van de examinandi van mening is dat oude kennis wordt getoetst. De vragen voor PEplus worden at random uit de examendatabank gehaald, waar ook de vragen voor de initiële examens uit worden gehaald.

Via het loket hebben kandidaten diverse voorbeelden van oude getoetste kennis aangedragen. We hebben onder 3b al de veelgenoemde voorbeelden van oude kennis genoemd. Verder gaven kandidaten overigens aan dat bepaalde vragen inmiddels juist weer waren ingehaald door de actualiteit, waardoor men ook in de war raakte.

Wij stellen op basis van deze ervaringen vast dat onze zorgen dat oude kennis wordt geëxamineerd helaas bewaarheid is. Het begrip 'PE-actualiteit' wordt – al dan niet via het onderdeel Vaardigheden en competenties - zodanig geïnterpreteerd dat in principe alles toetsbaar is wat van belang is voor de adviespraktijk. Van meet af aan hebben wij fel bezwaar gemaakt tegen het onbeperkt kunnen toetsen van oude eerder opgedane c.q. geëxamineerde kennis. Het huidige PEplus-examen is daarmee gewoon een periodiek herexamen. Onze conclusie is dat de huidige PEplus-vragen volledig moeten worden herzien, waarbij alleen de echte PE-actualiteiten in de Examenbank moeten blijven.

We vrezen dat het permanent toetsen van oude kennis ook voor de toekomst het geval zal blijven omdat centrale examinering van PE blijkbaar alleen kan bestaan bij de gratie van het toetsen van oude kennis. Om deze reden stellen wij opnieuw dat wij een PE-examen via een centrale examenbank niet geschikt vinden.

De enige oplossing om dit probleem voor de toekomst het hoofd te bieden is het afschaffen van een periodiek PE-examen, met het verplicht afnemen van een examen via een examenbank. Wij bepleiten dan ook nog steeds een alternatief systeem voor PE dat in de kern neerkomt op een verplicht studie-urensysteem dat voldoet aan bepaalde kwaliteitswaarborgen.

6b. Jaarlijks nieuwe actualiteiten

Wij hebben in onze eerder brief opgemerkt dat bijkomend probleem rondom de PE-actualiteiten is dat deze ieder jaar opnieuw moeten worden vastgesteld. Het CFD heeft de PE-actualiteiten 2015 in een tijdsbestek van 4 maanden (juni t/m september) geconsulteerd en vastgesteld. De nieuwe actualiteiten moeten vervolgens in het cursusmateriaal en opleidingen worden opgenomen. Hierdoor is de situatie ontstaan dat cursisten nu wachten met het starten van een opleiding c.q. het afleggen van een examen totdat de opleiding is geactualiseerd. Ze willen voorkomen dat ze nu zakken voor een examen, waardoor ze na 1 januari nieuw materiaal met de geactualiseerde PE moeten aanschaffen.

De minister geeft nu aan dat hij op basis van deze signalen de ingangsdatum voor nieuwe PE-actualiteiten verschoven heeft van 1 januari 2015 naar 1 maart 2015. Opleidingsinstituten zijn hierdoor in de gelegenheid gesteld tijdig hun nieuwe materiaal en opleidingen aan hun cursisten aan te bieden. Wij zien dit niet als de oplossing voor het door ons gesignaleerde probleem, het is waarschijnlijk meer een oplossing vanuit praktisch oogpunt omdat de opleidingsinstituten gewoon niet in staat waren om in de aanvankelijke beperkte termijn hun cursussen aan te passen.

Naar onze mening wordt het probleem gewoon verschoven. Iemand zal zich niet in december aanmelden voor een examen in februari als hij weet dat hij ergens in de komende maanden nieuw lesmateriaal krijgt c.q. moet kopen. Ook dat laatste is nog niet duidelijk. Feit is bovendien dat dit een jaarlijks terugkerend probleem blijft.

6c. Kwaliteit van de examenvragen

De examenvragen zijn dus volgens de kandidaten niet praktijkgericht, niet aansluitend op de studie en gericht op oude kennis. Belangrijke andere kritiek over de kwaliteit van de examenvragen is dat 19% van mening is dat de vraagstelling dubbelzinnig is, 16% vindt de vraagstelling onduidelijk, 14% vindt de vraagstelling te omslachtig en 6% noemt het ronduit misleidend.

Hieruit blijkt opnieuw de noodzaak dat alle vragen moeten worden herzien op bovenstaande kritiepunten.

7. Kosten PE-examen

De kosten voor een financieel adviseur voor het verkrijgen van een nieuw Wft-diploma (uitgaande van het behalen van een PEplus-examen in één keer) bedragen ongeveer € 400,- per module:

- PE-examen circa € 120 (leges per examen € 46)
- Materiaal- en opleidingskosten circa € 200
- Omwisselen oude diploma's/PE certificaten naar nieuw Wft-diploma circa € 60

Gemiddeld gaat het bij PE om twee tot vier modules, dus bedragen de kosten tussen de € 800 en € 1.600 per medewerker. Hierbij is bovendien nog geen rekening gehouden met verletkosten voor studie en/of het afleggen van het examen (gemiddeld € 1.252 per kandidaat). Ook zien we dat kandidaten zelf nog veel eigen tijd steken in de voorbereiding op het examen. Meer dan eens slaagt een kandidaat niet in één keer, waardoor de kosten nog hoger uitvallen. Het behoeft geen betoog dat tegenover deze hoge kosten ook een hoogwaardige manier van examinering moet staan, waarbij een

discussie over de kwaliteit van examinering op geen enkele wijze speelt.

Ter illustratie een concreet voorbeeld uit de praktijk:

Een kantoor kiest voor een voorbereiding op de PEplus-examens voor 49 medewerkers via een incompany-training. De totale kosten voor dit kantoor bedragen rond de € 30.000,-. Hierbij zijn dan (nog) geen verletkosten gerekend.

De brancheorganisaties bepleiten geen verhoging van de leges voor de periode na 2015. De minister kan dit niet toezeggen. Hij geeft aan dat het uitgangspunt daarbij is dat de inkomsten en de uitgaven, in meerjarig perspectief gezien, met elkaar in evenwicht zijn.

Wij vrezen dat de minister hiermee de deur openhoudt om de kosten na 2015 flink te verhogen. Wij hebben altijd aangegeven dat wij vrezen dat een goed functionerende Centrale Examenbank enorme kosten met zich meebrengt. Wij zouden graag zien dat de minister zijn verwachtingen hierover nader onderbouwt om te voorkomen dat de branche vanaf 2015 met een grote stijging van de kosten te maken krijgt.

8. MBO & HBO

De slagingspercentages van MBO en HBO-scholen voor de initiële Wft-examens liggen nadrukkelijk onder het gemiddelde⁶. Dit terwijl de examens volgens de minister liggen op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar. Bij MBO- en HBO-scholen liggen de slagingspercentages op respectievelijk circa 14% en 19%. De minister heeft aan de scholen de voorlopige suggestie gegeven om het verplichte Wft-examen voortaan te schrappen uit het curriculum.

Het onderdeel adviesvaardigheden blijkt het grote struikelblok te zijn, omdat MBO-ers en HBO-ers de praktijkervaring missen. Wij hebben daarom als oplossing voorgesteld, dat MBO- en HBO-ers (en alle andere nieuwe toetreders in de bedrijfstak) een Wft-examen afleggen voor de onderdelen kennis/begrip en integriteit. Op basis van een zgn. deeldiploma mogen zij gedurende 2 jaar in de praktijk als klantadviseur werkzaam zijn waarbij hun vakbekwaamheid wordt geborgd via het bedrijfsvoeringsmodel. Binnen deze 2 jaar moeten zij de examenvragen voor onderdeel adviesvaardigheden met goed gevolg afleggen om alsnog een volledig Wft-diploma te verkrijgen.

De minister geeft nu aan dat dit verzoek in zijn ogen teveel afbreuk doet aan de kern van het nieuwe vakbekwaamheidsstelsel; het geven van passend advies aan de klant. Daarvoor acht hij vaardigheden en competenties evenzeer van belang als kennis en begrip. Wij bestrijden dit niet. Integendeel, ons voorstel behelst juist dat de vakbekwaamheid v.w.b. vaardigheden wordt geborgd via het bedrijfsvoeringsmodel, wellicht in de vorm van een mentor die de zojuist afgestudeerde begeleid in zijn relatie met de klant. Op deze manier is de klant gewoon verzekerd van een passend advies.

Wij vinden dat de minister door zijn volharding in zijn standpunt, volledig voorbij gaat aan de praktische realiteit dat je vaardigheden pas in de praktijk kunt opdoen. Hij ondermijnt hiermee de noodzakelijke aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt in de financiële sector. Gevolg is eveneens dat er een generatie studenten afstudeert zonder startkwalificaties voor het beroep van financieel adviseur, terwijl de bedrijfstak op dit moment juist dringend behoefte heeft aan direct inzetbare gekwalificeerde medewerkers. Ook staat deze ontwikkeling haaks op het algehele onderwijsbeleid van het kabinet dat scholen in toenemende mate de verplichting hebben het opleidingsaanbod af te stemmen op de vraag vanuit de arbeidsmarkt (zgn. zorgplicht scholen).

⁶ Brief Tweede Kamer, FM/2014/987 M, 13 juni 2014.

9. Klachten

De minister geeft aan dat er een adequate regeling bestaat voor meldingen van mogelijke onvolkomenheden in de kwaliteit van de examenvragen. Deze houdt in dat een kandidaat na afloop van het examen zijn melding doet aan de surveillant. Die neemt de melding op in de Verklaring Ordentelijk Verloop (VOV).

Het CDFD geeft aan dat de melding direct na het examen bij de surveillant moet plaatsvinden. Indien de melding later wordt gedaan, dan kan het lastig zijn om de melding te matchen met de juiste examenvraag. Ook wordt aangegeven dat de persoonlijke examenuitslag nooit wordt aangepast, omdat in de beoordeling van het examen al rekening is gehouden met een correctiefactor. Ook ontvangt de kandidaat geen individuele, inhoudelijke reactie en kan degene niet in beroep gaan tegen de examenuitslag. Tevens kan geen klacht worden ingediend over de weging (normering) van de examenvragen.

Feitelijk worden examenkandidaten dus volledig ontmoedigd om klachten in te dienen. In praktische zin is het onlogisch dat klachten alleen in behandeling worden genomen als ze worden ingediend bij de surveillant. Los van het feit dat e.e.a. na een examen wellicht eerst moet bezinken voordat men zich realiseert dat een bepaalde vraag niet klopt, is het ook praktisch een vreemde gang van zaken. Als een examenkandidaat klaar is met zijn examen en wegloopt, moet hij dus in dezelfde zaal, terwijl andere kandidaten wellicht nog met het examen bezig zijn, bij de surveillant melden dat hij een klacht heeft met waarschijnlijk ook nog het nummer van de specifieke vraag. Verder weet hij dan dat het uiteindelijk voor hem toch niets uitmaakt, dat hij ook niet in beroep kan gaan en ook geen individuele reactie krijgt. Kortom, het indienen van klachten wordt op deze wijze wel heel moeilijk gemaakt.

Los daarvan vinden wij de argumentatie dat de klacht wellicht niet gematched kan worden met de juiste examenvraag niet logisch. Het CDFD heeft toch inzicht in de vragen die de kandidaat heeft moeten beantwoorden en kan – indien de klacht – goed wordt onderbouwd toch gewoon herleiden naar de juiste vraag.

De brancheorganisaties bepleiten het realiseren van een redelijke en duidelijke klachtenregeling over de inhoud en kwaliteit van examenvragen. Het gaat tenslotte wel om situaties waarin het voortbestaan van het bedrijf of de voortzetting van een arbeidscontract in het geding kunnen zijn.

10. Termijn overgangsregeling

Het afleggen van een PEplus-examen is mogelijk vanaf 1 januari 2014. De toetsen worden aangeboden tot 31 december 2015.

Per 01-01-2015 zijn in totaal 60.347 (her)examens afgenomen. De minister geeft aan dat dit naar verwachting 25% voor het totaal aantal (her)examens voor de totale overgangsperiode is. Naar onze mening klopt dit niet. Het gaat niet om het aantal afgelegde examens, maar het aantal behaalde examens. In de 60.347 (her)examens zitten ook de herkansingen en met een gemiddeld slagingspercentage van 50% zou dat betekenen dat nog slechts 30.000 kandidaten hun PE-examen hebben gehaald. De minister heeft vervolgens ook nog het volgende aangegeven:

Verwacht aantal examens per 01-01-2016:

120.000 : Initiële Wftexamens
tussen 120.000 en 180.000 : PEplus examens (60.000 kandidaten die 2 of 3 PEplus examens voor beroepskwalificaties afleggen)

Totaal uitgaande van 2 beroepskwalificaties: 120.000 + 120.000 = 240.000 examens

Totaal uitgaande van 3 beroepskwalificaties: 120.000 + 180.000 = 300.000 examens

De minister gaat uit van 25%, maar dat geldt alleen indien gemiddeld 2 beroepskwalificaties worden afgenomen. Wij denken dat het eerder om drie tot vier beroepskwalificaties gaat. Bovendien gaat het dus om (her)examens. Uitgaande van 30.000 behaalde examens gaat het dus slechts om 12,5% tot 10% of zelfs nog lager.

De minister geeft aan dat per maand gemiddeld 15.000 examens moeten worden afgelegd. Maar het gaat dus niet om gemiddeld 15.000 examens, die aantallen moeten gezien hetgeen wij hierboven hebben gesteld veel hoger zijn. Bovendien gaat hij er dan vanuit dat iedereen in eenmaal slaagt en dat is utopie gezien de desastreuze slagingspercentages.

Natuurlijk is het van groot belang dat adviseurs hun examens niet uitstellen, wij roepen iedereen ook op om examen te doen. Maar het blijft een feit dat heel veel mensen in tijdnood komen om Wft-examens en PEplus-examens op tijd te kunnen halen. Zeker ook omdat mensen op een gegeven moment in paniek examens gaan afleggen. Paniek omdat de voortzetting van het bedrijf in het geding is, of hun baan.

De minister legt de hele verantwoordelijkheid om examen te doen én te behalen bij de markt. Hij gaat daarbij volledig voorbij aan het feit dat het ministerie zelf een volledig nieuw vakbekwaamheidsbouwwerk heeft ingevoerd, waarin tegelijkertijd allerlei vrij unieke zaken zijn geïntroduceerd, zoals een:

- Europees en misschien wel wereldwijd uniek PE-examen;
- Examens die worden afgenomen uit een nieuw ontwikkelde en ook vrij unieke Examenbank met alle problemen van dien,
- waarin dan ook nog eens vragen zijn opgenomen in het kader van het ook al nieuwe onderdeel adviesvaardigheden, competenties en integriteit, waarbij het iedereen duidelijk is dat dergelijke vragen zich op z'n zachtst gezegd, niet echt goed lenen voor een dergelijke manier van examineren en een Examenbank.

Het standpunt van de minister is te begrijpen als dit systeem wat meer in etappes was uitgevoerd en de sancties op niet slagen minder stringent waren geweest. Maar wij willen nu voor eens en altijd duidelijk maken, dat wij er meer dan genoeg van hebben om op deze manier als proeftuin van de minister te fungeren. De bedrijfsmatige- en persoonlijke risico's zijn gewoonweg te groot.

Derhalve nogmaals ons standpunt:

- Gegeven de tot nu toe afgelegde en behaalde examens is een examentermijn t/m 31-12-2015 per definitie onmogelijk haalbaar.
- Wij bepleiten daarom opnieuw dringend, om de wettelijke overgangstermijn om te voldoen aan de nieuwe eisen voor vakbekwaamheid alsnog met een jaar te verlengen tot en met 31-12-2016.

11. Conclusies WFT Examenloket

De kritiek op de Centrale Examenbank is groot, waardoor deze wijze van examineren op dit moment absoluut niet garant staat voor examinering op het door de minister voorgestane niveau, door:

- de vele technische problemen;
- maar liefst 86% van de kandidaten is negatief over de kwaliteit van de vraagstelling voor het onderdeel Vaardigheden en Competenties;
- 61% van de kandidaten is negatief over de kwaliteit van de vraagstelling voor het onderdeel Professioneel Gedag;
- maar liefst 67% van de kandidaten geeft aan dat oude kennis wordt getoetst;
- examenvragen zijn onduidelijk, dubbelzinnig en niet praktijkgericht; en

- de tijdsperiode waarin een examen moet worden gemaakt is te krap.

12. Samenvatting

De kwaliteit van de examinering via een centrale examenbank voor de initiële en PEplus-examens staat op een groot aantal punten ter discussie. De branche vindt permanente educatie via een periode PE-examen via een Centrale Examenbank niet de beste oplossing en dringt nogmaals aan op afschaffing van dit periodieke PE-examen.

Second best is het doorvoeren van onderstaande negen oplossingen voor de kortere termijn, namelijk:

1. Verbeteren van de kwaliteit van de examenvragen. Vragen moeten o.a. ondubbelzinnig zijn, duidelijk zijn, alle essentiële gegevens bevatten voor een goede beantwoording, een duidelijk doel dienen, volledig aansluiten bij de dagelijkse adviespraktijk, functioneel zijn qua lengte en duidelijk zijn in antwoordmogelijkheden.
2. PE-examens moeten uitsluitend actualiteiten toetsen die vallen binnen het tijdsbestek van het laatste jaar.
3. Kandidaten worden getoetst op drie onderdelen. Indien kandidaten niet slagen voor het examen, moet het beste resultaat per onderdeel uit het totale aantal examens/herkansingen worden meegenomen.
4. Eind- en toetstermen moeten veel beter en concreter worden geformuleerd, zodat opleidingsinstituten hun opleidingen en lesmateriaal beter op de examens kunnen afstemmen.
5. Aanpassen met terugwerkende kracht van de cesuur van 68% naar 55%.
6. Geen verhoging maar van de leges na 2016 voor een initieel Wft-examen of PEplus-examen en een verlaging van de kosten voor de inwisseling van het oude diploma en de bijbehorende certificaten.
7. Aanpassen van de regelgeving voor vakbekwaamheid voor MBO- en HBO-ers en nieuwe toetreders tot de markt. Voor hen een overgangstermijn om binnen 2 jaar het onderdeel adviesvaardigheden via een examen te behalen. Een Wft-deeldiploma wordt afgegeven op grond waarvan gedurende een periode van 2 jaar onder het bedrijfsvoeringsmodel adviezen aan klanten mogen worden gegeven.
8. Het realiseren van een normale, redelijke klachtenregeling over de inhoud en kwaliteit van examenvragen.
9. Verlengen van de overgangstermijn tot en met 31-12-2016 om alsnog aan de nieuwe vakbekwaamheidsregels te voldoen.

In bijlage 1 vindt u een selectie van de opmerkingen die kandidaten in het Wft Examenloket hebben gemaakt.

In bijlage 2 vindt u een aantal vragen voor de minister.

In bijlage 3 vindt u de cijfermatige uitkomsten uit het Wft Examenloket.

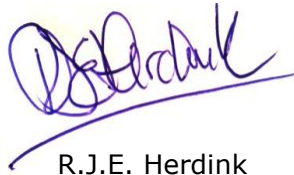
Met vriendelijke groet,

Adfiz

Drs. E.H.M. Wiertsema
Algemeen directeur

CFD

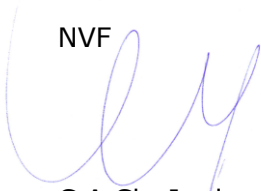
R.J.E. Herdink
Voorzitter

OvFD

Mw. mr. J.C. Rosenbrand
Directeur

NVF

C.A.Ch. In der Hees
Voorzitter/Directeur

NVGA

Drs. M.J. de Nijs
Voorzitter

cc. : Ministerie van Financiën
: CDFD

Bijlagen: 3

BIJLAGE 1: MARKANTE OPMERKINGEN KANDIDATEN WFT EXAMENLOKET

Kwaliteit vraagstelling:

- i. Vragen zijn voor meerdere uitleg vatbaar.*
- ii. Veel tekst in vragen, daardoor in tijdnood.*
- iii. Vragen gaan regelmatig over onderwerpen die niets met praktijk te maken hebben.*
- iv. Te lange teksten en bijlagen; je bent veel te veel tijd kwijt met alleen al alles lezen.*
- v. Komt neer op toets begrijpend lezen/taalvaardigheid.*
- vi. Er ontbreken belangrijke gegevens in vraag.*
- vii. Raakvlakken met de praktijk zijn ver te zoeken. Het mist alle aansluiting op de praktijk.*
- viii. Kennisvragen sluiten aan, vaardigheidsvragen niet.*
- ix. Vragen onduidelijk: invullen bruto bedrag is dit bedoeld per maand of per jaar?*
- x. Ellenlange cases.*
- xi. Dubbele ontkenningen in vraagstelling.*
- x. Tegenstrijdigheden in vraag.*
- xi. Gaat meer om tekst-verklaren/begrijpend lezen.*
- xii. Onduidelijk met getallenafrondding.*
- xiii. Bij vragen waar je een bedrag dient in te vullen is het noodzakelijk om zonder extra punten bij duizendtallen en een komma met 2 decimalen in te vullen, anders wordt de vraag fout gerekend terwijl je het goede antwoord heb ingevuld. Wat is de (on)zin hiervan?*
- xiv. Gebrek aan duidelijkheid: gaat het om een jaarpremie of maandpremie?*
- xv. Bijzonder slecht; ik had tijdens het examen het idee dat ik bij het verkeerde examen zat.*
- xvi. Er zijn vragen bij, hoe krijgen ze het verzonnen, staat buiten iedere werkelijkheid.*
- xvii. Dit is geen examen om kennis te toetsen. Dit is een examen om iemand te overstelpen met een veelvoud aan informatie en niet uitgelegde afkortingen, casussen waarvoor simpelweg te weinig tijd is om te kunnen beantwoorden.*

Technische werking examinering:

- i. Computerverbinding viel uit tijdens examen, dit probleem schijnt vaker voor te komen, voorafgaand aan examen werden we hierop gewezen.*
- ii. Na elke vraag verbindingsproblemen en de tijd zie je maar doortikken. Vervolgens tijdelijk moeten stoppen met examen. Toen weer opstarten, maar examentijd verlopen. Vervolgens moesten bij DUO nieuwe inloggegevens worden gevraagd, dus uiteindelijk nieuw examen moeten maken, terwijl ik van eerste examen al 7 vragen had gemaakt.*
- iii. Bijlagen bij vraag moet je steeds weer openen en sluiten, is tijdrovend. Daardoor tijd tekort voor examens.*
- iv. Verbinding viel 40 minuten uit. Bij 3 examens PEplus Inkomen veelvuldig verbindingsproblemen. Vandaag (21-01) zelfs een keer of vier waarvan een keer bijna 10 minuten. Gehele klas had er last van hetgeen betekende massaal computer uitzetten, aanzetten en wachten tot surveillant weer aanmeldde! Tijd bijtrekken vervolgens onvoldoende, concentratie weg. Wel een overheid die streng oordeelt over ons examen. Zouden ze ook eens moeten doen over eigen verbindingsproblemen.*
- v. Bij cases is het niet mogelijk om de vraag te lezen en de bijlagen erbij te houden.*
- vi. Drie examens afgelegd, twee keer storing gehad.*
- vii. Computer liep vast. 3 keer vastlopende pdf.*

Dubbele toetsing:

- i. Twee keer examen gedaan; vragen in eerste examen kwamen terug in tweede.*
- ii. Examen hypothecair krediet en Vermogen: 8 dezelfde vragen en 1 dezelfde film.*
- iii. Kreeg bij tweede examen 6-7 exact dezelfde vragen.*
- iv. Ik heb meerdere keren examen afgelegd en een paar keer dezelfde vraag naar voren zien komen.*
- v. Ik erger me eraan dat in het herexamen dezelfde vragen terugkomen.*
- vi. 2 weken later op herhaling: maar liefst 75 % dezelfde vragen. Je gaat dan echt twijfelen omdat je niet weet of je de vorige keer een vraag goed of fout hebt beantwoord.*

Actualiteit getoetste vakbekwaamheid:

- i. Ik had het idee dat ik bij sommige vragen weer het oude B-examen aan het doen was.*
- ii. Je verwacht bij een PE-examen actualiteit: niet gezien.*
- iii. Ik ben het ronduit niet eens met het feit dat oude stof waarvoor ik in het verleden via een diploma of PE heb behaald opnieuw in examenvragen krijg voorgelegd. Volgens mij was toegezegd dat men dit niet zou doen. Geen moment gevoel gehad dat ik vragen kreeg over actualiteit.*
- iv. Weinig actualiteit, veel oude stof.*
- v. Alle vragen hadden elementen van oude kennis in zich.*
- vi. Weinig vragen over actualiteiten gehad, lijkt erop dat de database nu al achterhaald is.*
- vii. Meeste vragen gingen over oude kennis, kan beter hele wft-examen weer over doen*
- viii. Er werd alleen maar oude kennis getoetst. Veel vragen uit de database van de volledige Wft-opleiding naar mijn idee.*
- ix. Onderwerpen: echte oude koeien uit de sloot.*

Toetsing adviesvaardigheden:

- i. Adviesvaardigheden moet je niet toetsen met meerkeuzevragen.*
- ii. Dit kan niet schriftelijk worden getoetst: te veel vatbaar voor discussie.*
- iii. Slechte vragen over gezochte situaties.*
- iv. Ongelooflijk gezocht en onnodig ingewikkeld gemaakt.*
- v. Sluit niet aan bij de praktijk.*
- vi. Alleen te beantwoorden door een adviseur met ervaring. Voor een starter die een diploma nodig heeft zijn de vragen een onoverkomelijke drempel.*
- vii. Antwoorden waar je uit kon kiezen is lood om oud ijzer; juiste antwoord ontbrak.*
- viii. Theoretische vragen goed te doen, vragen over praktijk vond in onbegrijpelijk.*
- ix. Vragen vaardigheden en competenties zijn suggestief. Ik denk dat mijn vaardigheden en competenties daardoor niet goed meetbaar zijn. Ik vind de weging van dit onderdeel dan ook veel te zwaar.*
- x. Adviesvaardigheden zouden niet op deze wijze getoetst mogen worden.*

Toetsing integriteit:

- i. Kun je niet schriftelijk toetsen.*
- ii. Antwoorden voor meerdere uitleg vatbaar.*
- iii. Bij kennis vragen duidelijk, bij professioneel gedrag, vaardigheden en competenties zijn de vragen suggestief.*
- iv. Dat ik geen professioneel/integer gedrag vertoon, waar halen ze het vandaan?!. Ik ben oprecht verontwaardigd om mij zo weg te zetten. Nu ik dit schrijf wordt ik weer boos.*
- v. Kreeg maar 1 vraag over dit onderwerp: fout en dus ben ik niet professioneel/integer.*

Overige opmerkingen:

- i. *Waarom geen inzage in fouten?*
- ii. *Merkwaardig dat je niet kunt nagaan wat de juiste antwoorden zijn, hier leer je niets van.*
- iii. *Te kort tijdsbestek voor afleggen examen.*
- iv. *Je kunt niet zien dat je later nog lange cases krijgt.*
- v. *Weging vaardigheden leidt tot zakken.*
- vi. *Van dit soort examens wordt je geen betere adviseur.*
- vii. *Examens zo snel mogelijk afschaffen en gewoon PE-trajecten opzetten, waarin de actualiteit aan bod komt en waarbij de adviseur zelf kan kiezen op welke kennisgebieden hij/zij PE-punten wil halen. Dit sluit beter aan op de echte advieswereld.*
- viii. *Onbegrijpelijk: geen mogelijkheid tot bezwaar of beroep.*
- ix. *De brief van de brancheorganisaties aan de Tweede Kamer zegt genoeg.*
- x. *Heb nog nooit een examen of toets gedaan die ik na 5 keer nog niet heb gehaald.*
- xi. *Certificaat heb ik nog steeds niet (8 weken geleden examen gedaan).*
- xii. *Raar dat je maar 1 examen per half jaar mag inzien en dat ook nog onder tijdsdruk.*
- xii. *Verplicht te gebruiken rekenmachines zijn ingewikkeld, bevatte geen 5-toets.*
- xiii. *Antwoord fout omdat je geen niet --,00 hebt ingevuld.*
- xiv. *4 keer examen afgelegd en niet geslaagd. Tot op heden heb ik bij elk examen inzage gevraagd en dat is eenmaal aangeboden.*

Opmerking kandidaat die wegens omstandigheden geen examens kan afleggen.

- i. *Komt er een oplossing voor de situatie als je wegens zeer ernstige ziekte van je partner gezinstaken op je moet nemen en met geen mogelijkheid in staat bent om examens te doen in dit komende jaar? Moet het bedrijf dan ook nog worden gestaakt?*